



רשומות

הצעות חוק

1 באוגוסט 1979

1414

ח' באב תשל"ט

צמוד

265	חוק העונשין (תיקון מס' 10), תשל"ט—1979
273	חוק העונשין (תיקון מס' 11), תשל"ט—1979
274	חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 4), תשל"ט—1979

מבוא

שיעורי קנסות נקבעו בתקופות שונות בהוראות עונשין שבכל שטחי החקיקה, והם טעונים כבר מזמן התאמה לערך הריאלי של המטבע. חוסר ההתאמה בולט ומורגש יותר ויותר ככל שחלים שינויים בערך המטבע. שיעורי הקנסות תוקנו בתיקון כולל ב-1954 ומאז נעשו רק תיקוני התאמה מיוחדים בחוקים שונים, אולם לא בראיה כוללת ומקיפה. התוצאה היא שבמקרים רבים סכומי המקסימום שמוסמך בית המשפט להטיל כקנס הם נמוכים חסרי משמעות של ממש. נסיון להתאים כל קנס וקנס לערכו הראוי לו כיום נדון מראש לכשלון בשל קצב השינויים ועומס העבודה המוטל על הרשות המחוקקת.

הצעה זו באה בעיקרה לקבוע לקנסות תקרות גבוהות ובעלות משמעות במושגים של היום, ובכך היא פותרת את הקשיים המתעוררים כתוצאה מהשינויים שחלו עד היום בערך המטבע. יחד עם זאת מציגה ההצעה שיטה חדשה לדירוג קנסות, בבטלה את תקרות הקנסות הספציפיים לכל עבירה ועבירה ובקבעה שלוש דרגות של תקרות קנס המבוססות על הומרת העבירה, כפי שהיא באה לידי ביטוי במאסר שלצידה. שיטה זו תאפשר התאמה קלה יותר של ערך הקנסות ויחד עם זאת תאפשר למחוקק לא לפרט את גובה הקנס לגבי עבירה שתיקבע בעתיד. הנסיון מראה כי פירוט זה כרוך בקשיים, כי אין קריטריונים קבועים למדידת הומרתה של עבירה פלוגית במושגים של כסף. שיקול הדעת בדבר סכום הקנס הראוי ההולם מקרה פלוגי לאור נסיבותיו יישאר בידי בית המשפט כמו בעבר, אלא שמרחב שיקול הדעת יגדל.

התיקונים האחרים בהצעה, בחלקם מתבקשים משינוי שיטת דירוג הקנסות, ובחלקם הם תוצאה של תיקונים המתבקשים כתוצאה מנסיון הפעלת החוק.

ההצעה קיבלה את תמיכתה העקרונית של הועדה לדרכי ענישה ולטיפול בעברייני בראשות שופט בית המשפט העליון ח' כהן, לאחר שהועדה דנה בה והעירה הערותיה.

חוק העונשין (תיקון מס' 10), תשל"ט—1979

תיקון סעיף 40

1. בחוק העונשין, תשל"ז—1977 (להלן — החוק העיקרי), בסעיף 40 —

(1) בפסקה (1), במקום "או קנס עד 5,000 לירות" יבוא "או קנס כאמור בסעיף 61";

(2) בפסקה (2), במקום "או קנס מאה לירות" יבוא "או קנס כאמור בסעיף 61".

תיקון סעיף 46

2. בסעיף 46 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "היה בין תקופות המאסר מאסר בשל אי תשלום קנס, ישא אותו תחילה לפני כל מאסר פלילי אחר, ואם היה נושא מאסר בעת שהוטל עליו מאסר בשל אי תשלום קנס, יופסק אותו מאסר לשם נשיאת המאסר בשל אי תשלום הקנס וישוב וימשך משתמה תקופת המאסר האמור".

החלפת סעיף 61

3. במקום סעיף 61 לחוק העיקרי יבוא:

61. (א) על אף האמור בכל חוק, מקום שהוסמך בית המשפט בחוק להטיל קנס, רשאי הוא להטיל —

(1) אם קבוע לעבירה עונש מאסר עד ששה חדשים או קנס בלבד, ובכלל זה קנס שלא נקבע לו סכום — קנס עד 50,000 לירות;

דברי הסבר

כל מאסר אחר, כשם שמאסר אורחי יש טעם לרצותו רק אם הוא קודם לכל מאסר אחר (השווה סעיף 47 לחוק). לצורך סדר נשיאת המאסרים, מאסר בשל אי תשלום קנס הוא בגדר מאסר פלילי, לפי הגדרת סעיף 47. סעיף 46, הדן בסדר נשיאת מאסרים פליליים, קובע:

"46. מי שנידון לתקופות מאסר שונות שעליו לשאת בזה אחר זה, ישא תחילה את התקופה הקצרה יותר, להוציא המאסר שכבר התחיל לשאת בשעה שנידון למאסר נוסף, ובכפוף להוראות סעיף 58".

אין בסעיף הוראה לענין סדר נשיאת מאסרים פליליים כשאחד מהם הוא מאסר בשל אי תשלום קנס, ופגם זה בא הסעיף המוצע לתקן.

סעיף 3 קביעת קנסות שיש להם משמעות בהתחשב בערכו הריאלי של הכסף;

סעיף 1 עונש הקנס לעבירה שנקבעה בחוק בלי שפורט עונש בצדה. הסעיף אומר:

"40. עבירה שנקבעה בחוק לפני י"ט באילול תשי"ד (17 בספטמבר 1954) ולא נקבע לה עונש, רשאי בית המשפט להטיל —

(1) מקום שהעבירה היא עוון — מאסר עד שלוש שנים או קנס עד 5000 לירות או שני הענשים כאחד;

(2) מקום שלא נאמר שהעבירה היא עוון — מאסר עד שבעה ימים או קנס עד מאה לירות או שני הענשים כאחד".

התיקון המוצע בא לקבוע במקום סכומי הקנסות הנזכרים קנסות ההולמים את תקרות הקנס שנקבעו בסעיף 61.

סעיף 2 למאסר בשל אי תשלום קנס יש ערך מדרבן לתשלום הקנס רק אם נושאים אותו לפני

1 ס"ח תשל"ו, עמ' 226; תשל"ח, עמ' 50, עמ' 53, עמ' 111, עמ' 148; תשל"ט, עמ' 38, עמ' 43; ה"ח תשל"ח, עמ' 87, עמ' 245; תשל"ט, עמ' 181.

- (2) אם קבוע לעבירה עונש מאסר למעלה מששה חודשים ולא יותר משנה — קנס עד 100,000 לירות;
- (3) אם קבוע לעבירה עונש מאסר למעלה משנה ולא יותר משלוש שנים — קנס עד 350,000 לירות;
- (4) אם קבוע לעבירה עונש מאסר למעלה משלוש שנים — קנס עד 750,000 לירות.

(ב) היה הנאשם תאגיד, רשאי בית המשפט להטיל עליו קנס עד פי שניים מהסכומים האמורים בסעיף קטן (א).

(ג) סעיף זה לא יפגע בהוראה המסמיכה את בית המשפט לקנוס בסכומים העולים על הסכומים האמורים בסעיף קטן (א) או בהוראות סעיף 63.

4. במקום סעיף 62 לחוק העיקרי יבוא:

החלפת סעיף 62

62. נקבע בחוק מאסר ולא נקבע קנס, רשאי בית המשפט להטיל מאסר או קנס כאמור בסעיף 61, אולם מקום שנקבע בחוק מאסר חובה או מאסר מיוזימום, לא יטיל בית המשפט קנס בלבד.

"מאסר שאין כנגדו קנס"

5. בסעיף 63 לחוק העיקרי, בכל מקום, במקום "פי שלושה" יבוא "פי ארבעה".

תיקון סעיף 63

דברי הסבר

סעיף 4 סעיף 62 לחוק העיקרי קובע לאמור: "62. נקבע בחוק מאסר ולא נקבע קנס, רשאי בית המשפט להטיל —

- (1) מקום שהמאסר הוא שבעה ימים — מאסר עד שבעה ימים או קנס 100 לירות או שני הענשים כאחד;
 - (2) מקום שהמאסר הוא עד שנה אחת — מאסר כפי שנקבע או קנס 2000 לירות או שני הענשים כאחד;
 - (3) בכל מקום אחר — מאסר כפי שנקבע או קנס עד 5000 לירות או שני הענשים כאחד;
- אולם מקום שנקבע בחוק מאסר חובה או מאסר מיוזימום, לא יומר המאסר בקנס.
- הסעיף המוצע בא להתאים את שיעורי הקנסות לאלה המוצעים בסעיף 61.

סעיף 5 סעיף-63 לחוק העיקרי קובע לאמור: "63. (א) בשל עבירה שנתכוון בה הנאשם לגרום נזק ממוזן לאחר או להשיג טובת הנאה לעצמו או לאחר, רשאי בית המשפט להטיל על הנאשם קנס פי שלושה משוויים של הנזק שנגרם או של טובת הנאה שהושג

ב. החלפת הקנסות המיוחדים הקבועים בצד כל עבירה בקנסות תקרה, ערוכים בסולם אחד בעל שלשה שלבים. שיטה זו תייתר בעתיד קביעת קנסות ספציפיים בצדה של כל עבירה שתקבע, ותאפשר להתאים בדרך פשוטה את הקנסות הקבועים לשינויים בערך הכסף. החלפת הקנסות המיוחדים היא רק מקום שהקנס שנקבע בעבר נמוך יותר מזה הקבוע בשיטה החדשה.

הסעיף המוצע שומר על סמכותו של בית המשפט להטיל קנסות גבוהים יותר, כשאלה נקבעו במפורש, או כשהם הוצאה של חישוב שווי הנזק שנגרם או טובת הנאה של העבריין כשהם מוכפלים לפי סעיף 63 לחוק.

חידוש נוסף בהצעה הוא בקביעת תקרות גבוהות אף יותר לגבי תאגידים.

הסעיף המוצע מעלה רק את הקנסות הקבועים בחוק, לא את אלה הקבועים בתקנות; לענין תקרת הסכום שניתן לקבוע כקנס בתקנות, ראה סעיף 14 להלן.

סעיף 61 שמוצע להחליפו קובע לאמור:

"61. עבירה שדינה קנס ולא נקצב לו סכום, הקנס שיטיל בית המשפט לא יעלה על 5000 לירות."

הוראה זו וכללה בסעיף המוצע.

ביטול סעיף 64

6. סעיף 64 לחוק העיקרי — בטל.

ביטול סעיף 65

7. סעיף 65 לחוק העיקרי — בטל.

תיקון סעיף 66

8. בסעיף 66 לחוק העיקרי —

(1) האמור בסעיף יסומן (א) ובסופו יבוא "ורשאי הוא לקבוע שעל סכום הקנס שתשלמו נדחה או על חלק ממנו תשולם תוספת כאמור בסעיף 67 לגבי תקופת הדחייה";

(2) בסוף הסעיף יבוא:

"(ב) קבע בית המשפט כי הקנס ישולם לשיעורין, יהולו הוראות סעיף 71 לגבי כל שיעור ושיעור."

דברי הסבר

סעיף 7 סעיף 65 נועד לשמור על סמכותו של בית המשפט להטיל קנסות גבוהים יותר מאלה שנקבעו בתשי"ד, וזו לשונו:

"65. הוראות סעיפים 61 ו-64 אינן באות לפגוע בהוראת כל הדין המסמיך את בית המשפט לקנס בסכומים העולים על 5000 לירות או 10,000 לירות, הכל לפי הענין."

שמירת סמכות בית המשפט לענין סעיף 61 מצויה בסעיף 61 המוצע ואילו לענין סעיף 64 אין לה עוד משמעות עם ביטולו.

סעיף 8 סעיף 66 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"66. קנס שהוטל ישולם מיד, אך רשאי בית המשפט לצוות שהקנס ישולם תוך תקופה שקבע ובתנאים שקבע."

ספק הוא אם התנאים שמותר לקבעם לפי סעיף זה יכולים להשתרע מעבר לשאלת התקופה ודרך התשלום, ואם הם מאפשרים לבית המשפט להתנות דחיית תשלום קנס בתשלום ריבית או בפיצוי אחר לאוצר המדינה על תקופת דחיית התשלום.

מוצע להסמיך את בית המשפט להתנות את דחיית תשלום הקנס בתשלום תוספת בשיעור השווה לתוספת הפיגור שנקבעה בסעיף 67 על אי תשלום קנס במועד.

התוספת בסעיף קטן (ב) המוצע היא חלק מהצעת הוועדה לדרכי ענישה ולטיפול בעברייני בראשות שופט בית המשפט העליון ח. כהן, ומטרתה לתת מעמד עצמאי לכל שיעור של קנס שנקבע לענין המרת המאסר בקנס, כך שבית המשפט יוכל להמיר במאסר כל שיעור ושיעור של הקנס.

גה על ידי העבירה, או את הקנס שנקבע בחיקוק, הכל לפי הגדול שבהם.

(ב) הודעה בעבירה, וקיבל דבר כשכר בעד ביצועה או סגירתה לביצועה, רשאי בית המשפט להטיל עליו קנס פי שלושה משווי של הדבר, או את הקנס שנקבע בחיקוק, הכל לפי הגדול שבהם.

(ג) בקביעת סכום הקנס לפי סעיף זה רשאי בית המשפט להתחשב, בין השאר, בהשפעה שתהיה לסילוק הקנס על יכלתו של הנאשם לפצות את הניזוק בשל הנזק שנגרם לו על ידי העבירה."

ההעלאה של מכפלת שווי הנזק או טובת ההנאה באה לבטא רצון להמיר בענשיהן של עבירות מהסוג שסעיף 63 דן בהן.

סעיף 6 סעיף 64 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"64. (א) עבירה שנקבע לה קנס קצוב בחוק שניתן לאחר קום המדינה ולפני י"ד בטבת תשי"ג (1 בינואר 1953), רשאי בית המשפט לקנס בסכום שהוא פי חמישה מן הקצוב, ובלבד שלא יעלה בכך על 5000 לירות.

(ב) עבירה שנקבע לה קנס קצוב בחוק שהיה קיים בארץ ישראל ערב הקמת המדינה וההוראה בדבר הקנס עודנה בת תוקף, רשאי בית המשפט לקנס בסכום שהוא פי חמישה עשר מן הקצוב, ובלבד שלא יעלה בכך על 5000 לירות.

(ג) תאגיד שעבר עבירה כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב), רשאי בית המשפט להטיל עליו קנס כאמור בהם אם יעלה בכך על 5000 לירות, ובלבד שלא יעלה בכך על 10,000 לירות."

המטרה של הסעיף בעת הדין היא להתאים את הקנסות דאז לשינויים בערך הכסף, לאור ההתאמות החדשות המוצעות אין עוד טעם לקיומו של הסעיף.

תיקון סעיף 67 9. בסעיף 67(ב) לחוק העיקרי, במקום "עשרה", פעמיים, יבוא "עשרים" ובמקום "מעשר" יבוא "מחמישים", ובסופו יבוא "היה הקנס בשל עבירה שנקבעה כעבירת קנס, יהיה שיעור התוספות האלה מאה אחוזים".

תיקון סעיף 70 10. בסעיף 70 לחוק העיקרי, המלים "פרט לסעיף 12 שבה" — יימחקו.

תיקון סעיף 71 11. בסעיף 71 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "מאסר עד שנה" יבוא "מאסר עד שלוש שנים";

(2) בסעיף קטן (ג), במקום "תחושב התוספת שיהא חייב בה" יבוא "לא יחוייב בתשלום חלק הקנס היחסי לתקופה שנשא עליו מאסר, התוספת שיהיה חייב בה תחושב".

דברי הסבר

סעיף 10 סעיף 70 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"70. קנס שלא שולם במועדו, יחולו על גבייתו הוראות פקודת המסים (גביה) — פרט לסעיף 12 שבה — כאילו היה מס. כמשמעותו באותה פקודה."

המלים "פרט לסעיף 12 שבה" הן מיותרות, לאור ביטול סעיף 12 לפקודת המסים (גביה) כפי שהיה בעת שנאמרו מלים אלה. התיקון הוא טכני בלבד.

סעיף 11 סעיף 71 לחוק העיקרי דן במאסר במקום קנס שלא שולם, וזו לשונו:

"71. (א) בית המשפט הודן אדם לקנס, רשאי להטיל עליו מאסר עד שנה למקרה שהקנס כולו או מקצתו לא ישולם במועדו; לא הוטל מאסר כאמור, רשאי בית המשפט להטילו בצו מיוחד על פי בקשת היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו שהוגשה לאחר שהקנס לא שולם במועדו; הוראות סימן ג' לא יחולו על מאסר לפי סעיף זה."

(ב) לא יינתן צו מאסר לביצוע מאסר שהוטל על פי סעיף קטן (א) אלא אם גזר הדין שבו הוטל הקנס ניתן במעמד הנאשם או סניגורו, ואם ניתן שלא במעמדם — נשלחה בדואר לנאשם הודעה על גזר הדין או הומצאה לו בדרך שבה ניתן להמציא מסמכים על פי דין.

(ג) נשא אדם מאסר לפי סעיף קטן (א), לא יחוייב בתשלום הקנס והתוספת; נשא חלק מתקופת המאסר, תחושב התוספת שיהא חייב בה לפי אותו חלק מן הקנס שלא נשא עליו מאסר.

(ד) הוטל מאסר לפי סעיף קטן (א) ולפני שנסתיימה תקופת המאסר שולם חלק מן הקנס תקוצר

סעיף 9 סעיף 67 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"67. (א) קנס שלא שולם, כולו או מקצתו, במועד הקבוע, תיווסף עליו תוספת פיגור (להלן — התוספת).

(ב) שיעור התוספת יהיה עשרה אחוזים מן הקנס או מחלקו שלא שולם, לפי הענין, ולא פחות מעשר לירות, ובתום כל תקופה של ששה חדשים שעברו מן המועד הקבוע — עשרה אחוזים נוספים מן הקנס או מחלקו כאמור, ולא פחות מעשר לירות.

(ג) המועד הקבוע לענין סעיף זה הוא כאמור בסעיף 66, ואם הוטל הקנס שלא במעמד הנאשם או סניגורו — שלושים יום מיום שנשלחה בדואר לנאשם הודעה על גזר הדין או שהומצאה לו בדרך שבה ניתן להמציא מסמכים על פי דין."

הסעיף נחקק בשנת תשל"ג והשיעורים האמורים בו לא הועלו מאז. מוצע להעלות את שיעור התוספת ל-20% ואילו לגבי עבירות שהן עבירות קנס — ל-100%. ההתייחסות המיוחדת לענין עבירות שנקבעה להן ברירת קנס, היא נסיון נוסף לתקוף את בעיית הקנסות שאינם משולמים, כשחלק הארי מהם הוא בעבירות של ברירות קנס. נלמד מנסיון הפעלת סעיף 67 כי אין בתוספת הפיגור, כפי שנקבעה, גורם מדרבן לתשלום הקנס, וכי שיטת התוספת אף מצריכה עבודה נכבדה רבה של חישובי התוספות מידי מחצית השנה, עבודה שאינה מוצדקת בהתחשב בסכומי התוספת לגבי קנסות בברירות קנס, שהם כרגיל סכומים נמוכים. מצד אחר, כאשר סכומי קנסות אינם גבוהים קשה למצוא הצדקה, אפילו בדחוק של אדם, לפיגור בפרעונם לתקופה של שנה ויותר. ההצעה מניחה שתוספת פיגור בשיעור 100% לכל חצי שנה היא משמעותית ביותר ועשויה לשמש גורם מדרבן לתשלום.

12. בסעיף 77 לחוק העיקרי, במקום "1,500 לירות" יבוא "50,000 לירות". תיקון סעיף 77
13. בסעיף 80 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא: (ג) החלטת בית המשפט לפי סעיף זה ניתנת לערעור כפסק דין בפלילים. תיקון סעיף 80
14. בפקודת הפרשנות², בסעיף 16(2), במקום "חמש מאות לירות" יבוא "עשרת אלפים לירות". תיקון פקודת הפרשנות
15. בחוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה—1965³, בסעיף 201א(ב), במקום "750 לירות" יבוא "2,500 לירות" ובמקום "1,500 לירות" יבוא "5,000 לירות". תיקון חוק סדר הדין הפלילי

דברי הסבר

במיוחד עלולה להוליד לניהול משפט אנרחי, דבר העלול לסכר את התהליך הפלילי ולדחות את סיומו.

סעיף 13 סעיף 80 לחוק העיקרי דן בפיצוי נאשם שזוכה על מעצרו או מאסרו ועל הוצאות הגנתו, וזה לשונו:

80. (א) משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, בסכום שייראה לבית המשפט; כמשפט שמונהל קובל רשאי בית המשפט להטיל על הקובל תשלום כאמור.

(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות, באי שור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, סכומי מקסימום להוצאות ולפיצויים האמורים.

כיון שאין החוק דן באפשרות ערעור על החלטת בית המשפט בבקשה לפיצוי, התעורר ספק האם עומדת זכות ערעור לצדדים בענין זה, ועל התוצאה הבלתי רצויה של העדר זכות ערעור על החלטה לפי סעיף הנדון כבר העיר בית המשפט וביקש מהמחוקק ליתן דעתו על השאלה (ע"פ 496/74, והב נ. מדינת ישראל, כ"ט פד"י (1) עמ' 804). אמנם מפסיקת בית המשפט ניתן ללמוד שאכן עומדת זכות זו לנפגע, אך מוצע לקבוע במפורש זכות ערעור על החלטה, גם כשאין ערעור על פסק הדין עצמו, וזאת כדי לקבוע את אופי ההליך.

סעיף 14 סעיף 16(2) לפקודת הפרשנות דן בסמכות מתקין תקנות לקבוע קנסות לעבירות עליהן, תקרת קנסות אלה היא 500 לירות ומוצע להתאים גם סכום זה למציאות ימינו.

התקופה לפי היחס שבין הסכום ששולם לבין הקנס כולו, ולענין סעיף 49 תובא במנין רק תקופת המאסר שעל הנידון לשאת בפועל.

(ה) מי שהוטל עליו מאסר בשל אי תשלום קנס ישא אותו בגוסף לכל מאסר אחר, לרבות מאסר בשל אי תשלום קנס אחר, בין שהמאסר האחר הוטל באותו משפט ובין שהוטל במשפט אחר, וזאת אם הורה בית המשפט הוראה אחרת.

הסעיף המוצע מחדש באלה:

(א) לאור שיעורי הקנסות המוטלים כיום, ובייחוד לאור שיעורי הקנסות שיוסמך בית המשפט להטיל לאחר קבלת החוק המוצע — נראה שמאסר עד שנה אחת אינו סבציה מספקת להגיע אדם לשלם קנסות גבוהים, עלול להיווצר מצב שבו בשל הסכום הגבוה של הקנס יעדיפו החייבים לפדותו במאסר. מוצע לכן להפלות את תקרת המאסר לשלוש שנים.

(ב) אין בסעיף קטן (ג) הוראה מפורשת, המתחייבת מאליה, שלפיה אם נשא החייב חלק מן המאסר יהיה פטור מתשלום חלק הקנס שהוא יחסי לתקופה שבה היה במאסר. מוצע לקבוע הוראה לפי זה.

סעיף 12 סעיף 77 לחוק העיקרי קובע לאמור: "77. הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שני זוק על ידי העבירה סכום שלא יעלה על 1500 לירות לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו."

סכום של 1500 לירות כפיצוי הוא חסר משמעות בנתוני המשק של היום והוא מגביל את בית המשפט במידה מרובה. ההצעה עדיין שומרת על תקרת פיצוי נמוכה יחסית לתקרת הקנסות המוצעת, וזאת משום ההנחה שהתדיינות על פיצויים כשהם בסכומים גדולים

2 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 1; עמ' 2; ס"ח תשכ"א, עמ' 18.
3 ס"ח תשכ"ה, עמ' 161; תשל"ה, עמ' 218.

16. בפקודת העיריות 4

- (1) בסעיף 254, במקום "חמשת אלפים" יבוא "עשרת אלפים", במקום "מאתיים" יבוא "ארבע מאות", במקום "חמש מאות" יבוא "אלף" ובמקום "חמישים" יבוא "מאה";
- (2) בסעיף 265(ב)(1), במקום "750 לירות" יבוא "אלפיים וחמש מאות לירות".

17. בפקודת המועצות המקומיות 5

- (1) בסעיף 23, במקום "חמשת אלפים" יבוא "עשרת אלפים", במקום "מאתיים" יבוא "ארבע מאות", במקום "חמש מאות" יבוא "אלף" ובמקום "חמישים" יבוא "מאה";
- (2) בסעיף 26(ב)(1), במקום "750 לירות" יבוא "אלפיים וחמש מאות לירות".

דברי הסבר

וזו לשון הסעיף:

"16. מקום שהחוק מעניק לרשות את הסמכות להתקין תקנות, יהיו ההוראות הבאות חלות לגבי התקנתן וכוח פעולתן של תקנות אלו, אם אין כוונה אחרת משחמעת —

(1)

(2) מותר לקבוע בתקנות, כי כל העובר על הוראה מהוראותיהן, יהא צפוי לקנס שנקבע בתקנות או לתקופת מאסר שנקבעה בהן או לשני הענשים כאחד, ובלבד שהקנס לא יעלה על חמש מאות לירות ותקופת המאסר לא תעלה על ששה חדשים; והוא כשאין באותו חוק הוראה אחרת;

סעיף 15 201א לחוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה—1965, קובע לאמור:

"201א. (א) שר המשפטים רשאי לקבוע שעבירה על הוראה פלוגית, שאיננה פשע, היא עבירת קנס, דרך כלל או בתנאים או בסייגים שקבע; היתה העבירה קבועה בחוק, או על פי חוק, ששר אחר ממונה על ביצועו, תהיה קביעת שר המשפטים טעונה הסכמת אותו שר (להלן — השר הממונה).

(ב) קבע שר המשפטים שעבירה פלוגית היא עבירת קנס, יקבע את שיעור הקנס, ורשאי הוא לקבוע

שיעורים שונים לעבירה חוזרת או נוספת שעבר אותו אדם או בהתחשב בנסיבות ביצוע העבירה, ובלבד ששיעור קנס לא יעלה על השיעור שנקבע לו בהיקוק הקובע את העבירה או על 750 לירות לגבי עבירה ראשונה ועל 1500 לירות לגבי עבירה חוזרת או נוספת, לפי הסכום הנמוך יותר.

(ג) קביעת שר המשפטים לפי סעיף זה טעונה אישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.
תקרת ברירות הקנס נמוכה מכדי להיות משמעותית בכל מקרה, ומוצע להעלותה.

סעיפים 16 ו-17 הסעיפים, שתיוקנם מוצע, אומרים:

"254. (א) בחוק עזר כאמור, רשאית העיריה לקבוע קנסות על העובר עליו, שלא יעלו על חמשת אלפים לירות לכל עבירה, ובעבירה נמשכת — על סכום נוסף של מאתיים לירות בעד כל יום שבו נמשכת העבירה לאחר הודעה עליה בכתב מטעם ראש העיריה או לאחר הרשעה.

(ב) לא נקבע עונש בחוק העזר, יהיה דינו של העובר עליו קנס שלא יעלה על חמש מאות לירות לכל עבירה, ובעבירה נמשכת — קנס נוסף שלא יעלה על חמישים לירות בעד כל יום שבו נמשכת העבירה לאחר הודעה או הרשעה כאמור."

4 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח תשל"ה, עמ' 219.
5 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 9, עמ' 256; ס"ח תשל"ה, עמ' 219.

תחילה

18. סעיף 13 יחול גם לענין החלטות שניתנו לפני תחילתו של חוק זה.

תחילה

19. תחילתו של סעיף 9 שלושה חדשים מיום פרסום חוק זה.

דברי הסבר

"26א. (ב) השר יקבע בצו ברשומות —
(1) את שיעור הקנס לפל עבירת קנס,
ובלבד שלא יעלה על 750 לירות."

התיקונים המוצעים באים לאפשר העלאת קנסות
בחוקי עזר של רשויות מקומיות.

סעיף 18 הוראות החוק כולן הן הוראות מהותיות
שאין להחילן על עבירות שנעברו ועל דיור
נים שהחלו לפני תחילתו של החוק המוצע. יוצא מכלל
זה התיקון בסעיף 80, המקנה לצדדים זכות ערעור על
החלטת בית המשפט.

סעיף 19 שינוי תוספות הפיגור על אי תשלום קנס
מחייב היערכות של גורמי הגביה בטפסים,
בהנחיות וכו'. מוצע לתת פרק זמן להיערכות זו.

"265. (ב) השר יקבע בצו ברשומות — (1) את שיעור
הקנס לכל עבירת קנס, ובלבד שלא יעלה על 750
לירות."

23. בחוק עזר כאמור רשאית המועצה לקבוע קנסות
על העובר עליו שלא יעלו על המשת אלפים לירות
לכל עבירה, ובעבירה נמשכת — על סכום נוסף של
מאתיים לירות בעד כל יום שבו נמשכת העבירה לאחר
הודעה בכתב מטעם ראש המועצה או הממונה בדבר
העבירה, או לאחר הרשעה; לא נקבע עונש בחוק העזר,
יהיה דינו של העובר עליו קנס שלא יעלה על המש
מאות לירות לכל עבירה, ובעבירה נמשכת — קנס
נוסף שלא יעלה על המישים לירות בעד כל יום שבו
נמשכת העבירה לאחר הודעה או הרשעה כאמור."

מבוא

סעיף 73 לפקודת השטרות בא למנוע את הציבור מלהוציא שיקים מאוחרים. הוא קובע ששיק שהוצא לפני היום הרשום בו כתאריך השיק, יהיה בר-פרעון עם הוצאתו, ויראו את תאריך יום ההוצאה כתאריך השיק. אף על פי כן, בחיי המעשה מקובל ונפוץ השיק המאוחר עקב דרישת הצדדים. מקבל האשראי מעונין לפרוע את חובו בעתיד, ולא לפני מועד זה, באמצעות חשבון הבנק שלו, ולהימנע מהוצאות לוואי כגון מס בולים. נותן האשראי, מצידו, מעונין שתהיה לו זכות לגבות את החוב במועד פרעונו, באמצעות בנק, ושהיה לו בסיס לקבלת האשראי.

בית המשפט הכיר ברצון הצדדים במישור האזרחי, ונתן תוקף להסכם שבין הצדדים שלא להציג את השיק לפני הגיע המועד הנקוב בו כתאריכו (ע"א 397/68, פד"י כג(1), עמ' 402; ע"א 331/74, פד"י כט(1), עמ' 689). לעומת זאת במישור הפלילי הטיל בית המשפט סנקציה פלילית על אוחז מושך, אם ביום ההצגה לפרעון, גם אם היה אותו יום לפני התאריך הנקוב בשיק, לא היה למושך כיסוי לשיק וזאת בלי שים לב לכוונת הצדדים שהשיק ייפרע בתאריך מאוחר, שעליו הסכימו (המר' 290/74, פד"י כח(2), עמ' 580; ע"פ 356/74, פד"י כט(2), עמ' 842; ע"פ 208/65, פד"י יט(3), עמ' 645; ע"פ 108/66, פד"י כ(4), עמ' 253; ע"פ 551/77, פד"י לב(2), עמ' 542). כתוצאה מחוסר התיאום המתואר לוקח נותן השיק המאוחר על עצמו סיכון שהנושה יציגו לפרעון לפני התאריך הנקוב בו, או שיסב את השיק, והמסב יציגו לפרעון לפני מועדו.

בדיקת הנושא מבחינת המדיניות המוגיטרית הראתה שהשיק המאוחר הוא מכשיר כספי מקובל שאין בצידו תופעות שליליות מיוחדות. כדי להתאים את המצב החוקי למצב הכלכלי, מוצע לקבוע ששיק שתאריכו מאוחר ניתן להצגה לצורך פרעון רק בתאריך הנקוב.

שינוי הגישה בדיני השטרות לענין השיק המאוחר מחייב התייחסות שונה גם במישור הפלילי, בהתאמת העבירה של הוצאת שיק ללא כיסוי למהותו של שיק מאוחר. התאמה זו מוצאת ביטוייה העיקרי בקביעה שהתאריך הקובע לענין העדר כיסוי בשיק מאוחר הוא לאו דוקא מועד הוצאתו של השיק, אלא המועד שנקבע כמועד הפרעון. בכך תימנע הוצאה שאינה מתקבלת על הדעת, שלפיה מי שנתן שיק מאוחר בידיעה שבתאריך המוסכם לא יהיה לו כיסוי לא עבר עבירה אם בזמן הוצאת השיק — מועד שאינו רלבנטי לכוונת הצדדים — היה לו כיסוי, בעוד שמי שמשך שיק מאוחר בידיעה שאין לו כיסוי בזמן המשיכה — והרי זו הסיבה להוצאת השיק כשיק מאוחר — אך בידיעה שיהיה לו כיסוי בתאריך שנועד לפרעון, עבר עבירה.

חוק העונשין (תיקון מס' 11), תשל"ט—1979

1. במקום סעיף 432 לחוק העונשין, תשל"ז—1977: (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

432. (א) המוציא שיק שמשך הוא יודע שאין חובה על הבנקאי לפרוע את השיק מן התאריך הנקוב בו עד 14 יום לאחריו, או אין לו יסוד סביר להניח שיש חובה כאמור על הבנקאי, והשיק הוצג לפרעון תוך התקופה האמורה וחולל, דינו — מאסר שנה או קנס 50,000 לירות או פי שלושה מהסכום הנקוב בשיק, לפי הסכום הגדול יותר.
- (ב) בשיק שלא נקוב בו תאריך, יראו לענין סעיף זה כאילו נקוב בו יום התוצאה.
- (ג) הוצג שיק לפרעון תוך התקופה האמורה בסעיף קטן (א) וחולל, והמוציא לא פרעו תוך עשרה ימים מיום שדרש זאת האוחז ממנו, חוקה שהוציא את השיק בידיעה או באין לו יסוד סביר להנחה כאמור בסעיף קטן (א), ועליו הראיה לסתור.

"הוצאת שיק
ללא ביטוי"

דברי הסבר

תאריך השיק, ומשמעו של דבר לענין שיק מאוחר — התאריך המאוחר ולא תאריך ההוצאה.

(2) הסעיף ידבר בהוצאת שיק, במקום במשיכתו, וזאת משום שהאלמנט החשוב הוא סחירתו של השיק, לא משיכתו בלבד. עם זאת מובהר שהמ דובר הוא בצד המקורי לשיק ולא במי שקיבל שיק כנאמן או שקיבל שטר בטחון והסב אותו.

(3) הקנס הכספי על העבירה הועלה מ־2000 לירות (לפי סעיף 62 לחוק העונשין, תשל"ז—1977) ל־50,000 לירות או קנס פי שלושה מהסכום הנקוב בשיק, לפי הסכום הגדול יותר.

(4) כאלמנט של העבירה, במקביל לידיעת חוסר הכיסוי, נקבע המצב הנפשי שבו אמנם אין אדם יודע שאין חובה על הבנקאי לפרוע, אבל גם אין לו יסוד סביר לחשוב שיש חובה על הבנקאי לפרוע. הדבר הוסף לאור העובדה שהמדובר בעיקר בשיק קים מאוחרים שבהם הוכחת הידיעה בזמן הוצאת השיק היא קשה במיוחד ולאור העובדה שחוקת הידיעה האמורה בסעיף קטן (ג) המוצע אינה מיהלסת והנאשם יכול לסתרה. לפי זה מוצע לבטל את סעיף 434.

(5) התקופה שבמשכה חייב המוציא שיק לדאוג לכיסוי הוקטנה למעשה מ־60 יום, שהם תקופה ארוכה מדי בתנאי מציאות ימינו, ל־14 יום.

(6) חילול השיק הפך להיות פרט מפרטי העבירה ולא אחד מהיסודות של חוקת הידיעה.

(7) חוקת הידיעה בדבר חוסר הכיסוי מוצגת בצורה כללית, בהבדל מהצורה הקואליטיבית שבסעיף

סעיפים 432 עד 434 לחוק העונשין, תשל"ז—1977, קובעים לאמור:

432. המושך שיק בידיעה שבמועד הנקוב בו כמועד משיכתו אין חובה על הבנקאי לפרעו, דינו — מאסר שנה.
433. (א) לענין סעיף 432 חוקה על המושך שהוא יודע שבמועד הנקוב בשיק כמועד משיכתו אין חובה על הבנקאי לפרעו, אם נתקיימה אחת מאלה:
- (1) לא היה למושך אותו זמן תשבון עם הבנקאי;
- (2) השיק הוצג תוך ששים יום מהמועד הנקוב בו כמועד משיכתו והבנקאי לא פרעו, אם מפני שלא היה לכיסוי לשיק או מסיבה אחרת, והמושך לא פרע את השיק תוך עשרה ימים מיום שנדרש לכך מטעם המחזיק בשיק;
- (3) לאחר שנערך השיק, עשה המושך, שלא כדין, מעשה בכוננה למנוע פרעון השיק.
- (ב) אין הוראות סעיף קטן (א) מונעות להוכיח בדרכים אחרות שהמושך ידע כי במועד הנקוב בשיק כמועד משיכתו אין חובה על הבנקאי לפרעו.
434. תהא הגנה טובה לאדם הנאשם בעבירה לפי סעיף 432, אם יוכיח כי במועד הנקוב בשיק כמועד משיכתו היו, בנסיבות הענין, נתונים סבירים להניח שהבנקאי יחא חייב לגבי המושך לפרוע את השיק.
- השינויים המוצעים לעומת החוק הנוהג הם אלה:
- (1) המועד הקובע לידיעת חוסר הכיסוי יהיה

1 ס"ח תשל"ז, עמ' 226; תשל"ט, עמ' 43; ה"ח תשל"ח, 1323, עמ' 87; 1350, עמ' 245; תשל"ט, 1400, עמ' 181; עמ'

דברי הסבר

לענין הביטוי "שלא כדין" המגדירות את המעשה — מוצע שלא לראות את ענין הביטול כמצמית חוקת ידיעה, ובמקרה של ביטול השיק יהיה על התביעה להוכיח את ידיעת מוציא השיק שלא בדרך החזקה. לאור האמור בפסקה (7) ובפסקה זו מוצע לבטל את סעיף 433. (9) כדי להסיר ספקות נאמר במפורש שחוקת העדר הכיסוי אינה הזקה מוחלטת אלא ניתנת לסתירה.

433 לחוק. חוקת ידיעה זו צומחת אם השיק חולל ומושכו לא פרע אותו תוך עשרה ימים לאחר דרישה. (8) לפי סעיף 433(א)(3) גם ביטול שלא כדין של שיק מאוחר בכוונה למנוע פרעונו הוא בגדר מעשה היוצר את החזקה בדבר הוסר כוונה. כיוון שהסעיף המוצע מדבר גם בשיק מאוחר, אשר במהלך הזמן עד לפרעון עלולות לקום נסיבות המצדיקות את ביטולו, וכיוון שמתעוררים ספקות

חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 4), תשל"ט—1979

- 1. תיקון סעיף 73 האמור בסעיף 73 לפקודת השטרות¹ (להלן — הפקודה), יסומן (א) ואחריו יבוא: " (ב) שיק יכול שהתאריך הנקוב בו יהיה מאוחר מיום הוצאתו, אולם שיק כזה (שיק מאוחר) לא יהיה בר פרעון ולא יהיה ניתן לקיבול, אלא מהתאריך הנקוב בו."
- 2. ביטול סעיף 73א סעיף 73א לפקודה — בטל.
- 3. תיקון סעיף 74 בסעיף 74(1) לפקודה, במקום "לאחר הוצאתו" יבוא "לאחר התאריך הנקוב בו, או לאחר הוצאתו, לפי המאוחר מביניהם".

דברי הסבר

סעיף 2 לאור האמור יש מקום לבטל את סעיף 73א שזו לשונו: "שיק ברי פרעון עם הוצאתו" 73א. שיק שהוצא לפני היום הרשום בו כתאריך השיק, או שהוצא ללא תאריך, יהא ברי פרעון עם הוצאתו, ויראו את תאריך יום ההוצאה, לכל דבר וענין, כתאריך השיק."

סעיף 3 כתוצאה מתיקון סעיף 73 לפקודה מתחייב תיקון סעיף 74, כך שמגין "הזמן הסביר" שבו יש להציג שיק לפרעון יחל מהיום הנקוב בשיק — אם ניקב — או מיום הוצאתו, לפי המאוחר מביניהם.

סעיף 1 סעיף קטן (ב) בא לקבוע שגם שיק שהתאריך שלו מאוחר מיום הוצאתו הוא "שטר חליפין משוך על בנקאי וברי פרעון עם דרישה", כהגדרת שיק בסעיף 73(א), והשוני היחיד בינו לבין שיק רגיל הוא שאפשר לדרוש את פרעונו רק מהתאריך הנקוב בו.

מוצע גם ששיק מאוחר לא יהיה ניתן לקיבול לפני התאריך הנקוב בו, למרות שכיום לא נהוג קיבולם של שיקים. יתכן מאוד שעם מתן לגיטימציה לשיק המאוחר יבקשו אוחזי שיקים מהבנקים לקבל שיקים. הוראה זו באה להבהיר שגם לגבי קיבול קובע התאריך הנקוב בשיק.

1 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 2, עמ' 12; ס"ח תשי"ח, עמ' 114; תשכ"ד, עמ' 40; השל"ג, עמ' 63.